

- בעניין: 1. רופאים לזכויות אדם – ישראל ע.ר. 580142214
2. האגודה לזכויות האזרח בישראל ע.ר. 580011567
3. עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל ע.ר. 580312247
4. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר ע.ר. 580163517
5. הוועד נגד עינויים בישראל 580168854
ע"י ב"כ עוה"ד עדי לוסיגמן (מ.ר. 29189) ואח'
מרחוב קרן היסוד 29 בירושלים 9418818
טל': 02 - 6222808 ; פקס: 03 - 5214947 ; mail@lb-law.net
- נ ג ד -

1. שירות בתי הסוהר
2. השר לביטחון לאומי
3. שר הבריאות
ע"י ב"כ מפרקליטות המדינה
צללח אלדן 29, ירושלים 91010
טל': 073-3925027 ; פקס: 02-6467011

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

ובקשה לקיום דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו צו על תנאי המחייב את המשיבים לבוא וליתן טעם:

- (1) מדוע לא יפעל המשיב 1 (להלן: "שב"ס") לאלתר לאור מגפת הגרדת (סקביאס) העושה שמות בבתי הכלא, למגר את המגפה על ידי פעולה בהתאם לעקרונות המקצועיים המוכרים, וביניהם, אספקת ביגוד ומצעים נקיים לכל הכלואים, חיטוי התאים והחפצים, טיפול בו זמני בכלואים הבאים במגע זה עם זה, הפרדה של נגועים, מקלחות תכופות, אספקת מוצרי הגיינה, מתן אפשרות לכל הכלואים לחיטוי וכיבוס בגדיהם תדיר, וכל פעולה נוספת הנדרשת באופן סביר למיגור התופעה.
- (2) מדוע לא ינחה המשיב 2 (להלן: "שר הבט"ל") את שב"ס להקצות את המשאבים וכוח האדם הדרוש לצורך מיגור המגפה.
- (3) מדוע לא יעביר המשיב 3 (להלן: "שר הבריאות") הנחיות והוראות לשב"ס ולרופאיו, בדבר הדרך להילחם ולמגר את המגפה.

א. עניינה של העתירה

1. בעקבות פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ביום 7.10.23 נעצרו אנשים רבים, המסווגים כאסירים בטחוניים, פלסטינים רבים מרצועת עזה ומהגדה ואוכלוסיית הכלואים הבטחוניים גדלה באופן ניכר. במקביל הוכרז מצב חרום כלליאטי ותנאי הכליאה הוכבדו.
2. על רקע הנסיבות מאז המלחמה התפתחה בחודשים האחרונים, וביתר שאת בשבועות האחרונים, מגפת סקביאס רחבת היקף, המתפשטת במהירות בבתי הכלא, בעיקר באגפי האסירים הבטחוניים.

3. נכון להיום ידוע לעותרת, בעיקר מדיווחים של עורכי דין על מאות מקרים של כלואים הסובלים מגרדת, ועל העדר מענה מתאים הן ברמת הכוונה והן ברמת התוצאה מצד שב"ס, כאשר נראה שהגרדת הפכה, הלכה למעשה, לחלק מהענישה המוטלת על הכלואים.

ב. בקשה לדיון דחוף

4. העתירה עוסקת בהגנה על זכותם לבריאות ולכבוד של כלואים, ובמגפה הפוגעת כבר היום באלפי כלואים. מלבד הסבל הרב שהוא נחלת חלקם של הנפגעים מהמחלה, הרי שמדובר במחלה שמתפשטת במהירות, ועלולה להתפרץ גם מחוץ לכלא, לקהילה. כבר היום מתקבלים דיווחים מעו"ד על סוהרים שהודבקו. כל יום שעובר ללא פעולה נחושה ומקצועית של המשיבים, מגדיל את הנזק ומקשה על מיגור התופעה.

5. כל עוד לא פועלים המשיבים באופן הולם כנגד המגפה, נפגעת גם היכולת להתנהלות ולשגרה בתוך כתלי בית הכלא, ובכלל זה קיום ביקורים, ארוחות, מפגשים וכל פעילות הדורשת אינטראקציה בין אנשים.

6. לאור ההתפשטות המהירה של המגפה והעובדה שישנם כעת מאות רבות של כלואים החולים ואחרים, כולל כאלה שאינם כלואים העלולים להדבק בזמן הקרוב, מתבקש דיון דחוף בעתירה.

ג. הצדדים לעתירה וסמכות בית המשפט הנכבד

7. העותרת 1, עמותת רופאים לזכויות אדם (להלן: "רל"א") הינה עמותה רשומה המאגדת רופאים ואנשי רפואה להגנה על זכויות אדם, שמטרתה לפעול להגנה וקידום זכויות האדם הנוגעות לבריאות בתחומי השליטה של מדינת ישראל, ובמיוחד סוגיית הנגישות והשוויון בשירותי הבריאות לקבוצות שונות ובכללן אוכלוסיית הכלואים.

8. העותרת 2, האגודה לזכויות האזרח, הינה עמותה רשומה הפועלת לקידום זכויות האדם בישראל ובשטחים הנתונים לשליטתה, ובין היתר פועלת להגנה על זכויות עצורים ואסירים.

9. העותרת 3, עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, הינה עמותה רשומה בישראל והיא מרכז משפטי הפועל למען ההגנה וקידום זכויות אדם בכלל וזכויות אזרחי המדינה הערבים בפרט. בין היתר פועל מרכז עדאלה להגנה על זכויות האסירים והכלואים.

10. העותרת 4, המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר, היא עמותה לזכויות אדם, אשר מסייעת מזה שנים רבות לאסירים ועצורים פלסטינים, הכלואים בבתי הכלא שבאחריות המשיב, בשמירה על זכויותיהם הבסיסיות.

11. העותרת 5, הוועד נגד עינויים בישראל, הוא ארגון זכויות אדם, אשר פועל למען מיגור העינויים בישראל. במסגרת פעילותו מגן הוועד גם על כלואים מפני עינויים ויחס בלתי אנושי, אכזרי או משפיל מידי הרשויות הישראליות.

12. המשיב 1, שירות בתי הסוהר (להלן: "שב"ס"), כך על פי האתר הרשמי, הינו הארגון המופקד על אחזקת אסירים ועצורים במשמורת בטוחה ונאותה, תוך שמירה על כבודם ומילוי צרכיהם.

13. המשיב 2, השר לביטחון לאומי, הוא השר האחראי והממונה מטעם הממשלה על פעילות שירות בתי הסוהר והמשטרה.
14. המשיב 3, שר הבריאות, הוא השר העומד בראש המשרד הנושא באחריות הממלכתית להבטחת הבריאות לתושבי המדינה. המשרד קובע את המדיניות בתחום שירותי הבריאות והרפואה. משרד הבריאות מופקד, כמובן, גם על בריאות אוכלוסיית הכלואים. שב"ס מודה שהוא כפוף למשרד הבריאות כרגולטור והוא אמור ליישם את מדיניות משרד הבריאות.¹
15. עתירה זו מובאת בפני בית המשפט הנכבד משום שהיא מתאימה להדון כעתירה ציבורית, ואינה מתאימה לעתירות אסיר פרטניות. עתירה זו מצטרפת לשורת עתירות שהוגשו בשנים האחרונות, וכאלה הנדונות נכון להיום בפני בית משפט נכבד זה, על ידי ארגוני זכויות אדם ובכללם רל"א בנוגע לזכויותיהם של כלואים. בין עתירות אלה נזכיר את בג"ץ 14-1829 **האגודה לזכויות האזרח נ' השר לביטחון פנים** (13.6.17); בג"ץ 523/22 **רופאים לזכויות אדם נ' שר הבריאות** (4.4.23); בג"ץ 158/21 **רופאים לזכויות אדם נ' השר לביטחון פנים** (31.1.21); בג"ץ 7236-18 **רופאים לזכויות אדם נ' שב"ס** (8.6.20) ובג"ץ 24-2858 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון לאומי** (תלוי ועומד).
16. העתירה עוסקת בזכויות ותנאי כליאה של כלל הכלואים, בדגש על האסירים הבטחוניים, כאלה שחולים כעת בגרדת, וכאלה שנמצאים בסיכון לחלות בה בעתיד הקרוב. העתירה עוסקת בחובה להנהיג מדיניות מתאימה ולהקצות משאבים בכלל מתקני הכליאה בהם התפשטה המגפה. אין מדובר בתקיפת החלטה מנהלית מסויימת וספציפית והיא, למעשה "עתירה רוחבית בנושא זכויות אסירים" (בג"ץ 22-1143 **עמותת דרור למשפחה נ' השר לביטחון פנים** (14.4.22); 12-6109 **מלכה נ' היועמ"ש** (25.12.12). אין דרך מתאימה אחרת לדון בה.

ד. רקע עובדתי

- ד.1. **הגידול באסירים והחרפת תנאי הכליאה בעקבות המלחמה**
17. כידוע, ביום 7.10.23 פתח חמאס במתקפה קשה ואכזרית בשטח ישראל. בעקבות התקיפה נפתחה מלחמה, שזכתה מצד מדינת ישראל לכינוי "חרבות ברזל". במקביל פועלת המדינה למעצר וכליאה של אסירים בטחוניים רבים ושינוי התאים בבתי הכלא.
18. כבר ביום 7.10.23 פורסמה הודעת נציבת בתי הסוהר והשר לביטחון לאומי, לפיה "כל בתי הסוהר ייכנסו למצב חירום"². שר הביטחון הכריז על מצב מיוחד בעורף, בהתאם לסמכותו לפי סעיף 9(ב) לחוק ההתגוננות האזרחית, תשי"א – 1951, הכרזה שהוארכה מעת לעת.
19. לאחר פרוץ המלחמה באוקטובר 2024 ובמקביל לעליית מספר האסירים, בפרט באגפים הביטחוניים, הוכרז מצב חירום כליאתי במסגרת חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 64 -

¹ ראו, למשל, דברי דר' לאוניד גפס ראש ענף רפואת אסירים בשב"ס בדיון בוועדה למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול של הכנסת מיום 28.7.15: לא מה שאני אומר. כאשר הולכים לבצע או לא לבצע פעולה רפואית מסוימת, אנחנו מתבססים על ההנחיות שאנחנו מקבלים ממשרד הבריאות, אנחנו מתבססים על תכנית לאומית קיימת או לא קיימת. נכון להיום אין הנחיות של משרד הבריאות בתחום. משרד הבריאות לא מבצע סקר בכלל האוכלוסייה וגם בקרב אוכלוסיות הסיכון. בחוץ הוא לא מבצע את הסקר. כל עוד אין מדיניות של משרד הבריאות גם אנחנו נמנעו ללכת בדרך הזאת. זאת אומרת, יש לנו רגולטור. הנחיות משרד הבריאות תקפות לגבינו.

² <https://www.ynet.co.il/news/article/rkrffnalp>

הוראת שעה - חרבות ברזל) (מצב חירום כלילתי), התשפ"ד-2023, אשר התיר לשב"ס, לכרסם בתנאי ההחזקה של האסירים בשל המצב המדיני-ביטחוני.

20. משמעות ונפקות מצב החירום שהוכרז בבתי הסוהר ובמדינה לגבי הכלואים לא בוארה בשלב ראשון. על פי מה שנמסר בעבר מהמשיבים, ביום 8.10.23 הוחלט על ידי הנציבה לצמצם את זמני הטיול והמקלחת. ביום 16.10.24 פרסמה נציבת שב"ס הוראת שעה, בדבר "צמצום פעילויות שגרה בעת מלחמה", הוראה שהארכה מעת לעת. על פי ההוראה "צמצום למינימום ו/או יבוטלו כלל פעילויות השגרה המתקיימות בזמן שגרה בבתי הסוהר בכפוף להוראות הדין".

"נספח 1" הוראת שעה – צמצום פעילויות

21. ביום 17.10.23 הודיעה דוברות שב"ס, כי במסגרת החרפת תנאי הכליאה של האסירים הביטחוניים מתקני הכליאה עוברים למצב מנעול. משמעות הדבר, החרמת ציוד אישי הכולל בגדים כך שלכלואים נותר פעמים רבות בגד אחד, כמו גם מניעת הרכש בקפיטריה, כאשר המשמעות שלא ניתן לרכוש מוצרי הגיינה ויש להסתמך על המוצרים המסופקים על ידי שב"ס, שבפועל אינם מספקים למנוע את המחלה. בנוסף התנאים החדשים כללו גם הגבלת הגישה למקלחת, בין גישה פיזית, ובין זמן וכמות המים החמים. חדרי כביסה ששמשו את האסירים נסגרו והוסבו לתאים. כמו כן הופחתה האפשרות לצאת מהתא לטיול ויש חפיפה בין זמן ה"טיול" לזמן המקלחת, מה שמאלץ לוותר על אחת מהפעולות. כמו כן לא מתקיימים ביקורי משפחות, כאשר המשמעות הרלבנטית ביותר, הינה שלא מועברים מצעים ובגדים להחלפה ונאסרה הכנסת בגדים מבחוץ.

"נספח 2" הודעת דוברות שב"ס מיום 17.10.23

22. יוער, כי מאז תחילת הלחימה הועברו לר"א דיווחים מאסירים בטחוניים רבים בבתי כלא שונים, על העדר נגישות למרפאות הכלא ולרופאים בבתי הכלא. נאסר על הכלואים לצאת למרפאה ופניות של כלואים חולים לחובשים שמגיעים לאגפים לא מקדמות את הטיפול ולא זוכות להתייחסות. כמן כן, רופאים אינם מגיעים לתא לבדוק את הכלואים ולבצע מעקב שוטף שהתבצע בשגרה במסגרת המרפאה. גם כאשר המרפאות פעילות, הכלואים חוששים להגיע אליהם, גם מכיוון שהם חשופים לאלימות בגין כל בקשה או תלונה שלהם, תהא מוצדקת ככל שתהיה. במקביל נאסרה כניסת נציגי הצלב האדום הבינלאומי, שיכול להתריע וליעץ בנושאים רפואיים (עניין כניסת הצלב נדון בבג"ץ 1537-24 **האגודה לזכויות האזרח נ' הממשלה** (תלוי ועומד)).

"נספח 3" פניית ר"א מיום 21.2.24 ותשובת שב"ס מיום 28.2.24 בעניין מרפאות

23. במקביל להחרפה בתנאים ההגייניים וצמצום הגישה לרופאים עלה באורח דרמטי הצפיפות באגפים של הכלואים הביטחוניים. על פי נתונים שהעבירה המדינה לבג"ץ ביום 6.10.23 עמדה מצבת הכלואים על 16,353 כלואים. על פי עדכון של שב"ס מיום 26.6.24 מצבת הכלואים הגיעה ללמעלה מ-21,000, בתנאי צפיפות המגיעים לעיתים לפחות משני מטר מרובע לאדם. יצויין, כי רבים מהכלואים שהובאו למשמורת שב"ס, שהו כבר בטרם הגעתם לשב"ס בתנאים סניטריים והגייניים גרועים, והיו יכולים להיות נשאים של מחלות, כולל גרדת.

"נספח 4" נייר עמדה של שב"ס "השלכות משבר הכליאה"

24. יוער, כי לאור הצפיפות הגוברת בבתי הכלא עם פרוץ המלחמה, בניגוד לדין, לכל הפחות עד למלחמה, וקביעת בג"ץ 1892-14 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים**

13.6.17) שעניינו הצפיפות בבתי הכלא, ובג"ץ 4634-04 רל"א נ' השר לביטחון פנים (12.2.07) שעניינו מיטה לכל אסיר, תוקנה, כאמור, פקודת בתי הסוהר ביום 18.10.23, במסגרת החוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 64 – הוראת שעה – חרבות ברזל) מצב חירום כליאת, תשפ"ד – 2023, באופן המאפשר לשר לביטחון פנים שלא לקיים בעת הזו את הוראות הדין לעניין שטח מחיה מזערי או זכאות למיטה (עתירה שהוגשה נגד התיקון, בג"ץ 7650-23 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון לאומי (30.10.23) נדחתה.

25. כמו כן יצוין, כי עתירה שהוגשה כנגד ההגבלות והחרפת התנאים של האסירים הבטחוניים לאחר פרוץ המלחמה, בג"ץ 7753-23 האגודה לזכויות האזרח נ' שב"ס (23.11.23) נדחתה.

2.ד. מגפת הגרדת בתוך כתלי בתי הכלא

26. גרדת היא מחלת עור מגרדת ומדבקת ביותר שהגורם לה הוא קרצון בשם סרקופטס סקביי. הקרציון חודר לתוך העור, מטיל את ביציו מתחת לעור, וכך מתרבה. הגרד המופיע בכל חלקי הגוף, ומלווה בפריחה. הסימפטומים מחריפים בשעות הלילה. גרוד ממושך יכול לגרום למצבים מסוכנים ואף התפתחות זיהומים והחמרת מחלות עור קיימות.

27. אוכלוסיית הכלואים הינה מהאוכלוסיות המוחלשות, הפגיעות, והנוקדות ביותר להגנה ולסיוע רפואי באופן כללי ורגישה ביותר למגפות ולמחלות מדבקות. הדברים כמעט ברורים מאליהם וזאת בשל הצפיפות, האינטראקציה בין האסירים, מצבם הבריאותי וגילם של חלק גדול מהאסירים. הדברים היו נכונים בטרם המלחמה, וכעת נכונים שבעתיים.

28. יהיו אשר יהיו ההגבלות המדוייקות, הצפיפות בתאים, הגעת כלואים חדשים רבים במצב ירוד, העדר הבגדים והמצעים להחלפה, המיעוט במקלחות והחוסר בהגיינה, והעדר הטיפול הרפואי השוטף, מכלול הנסיבות האמורות הביא את בתי הכלא, ובמיוחד האגפים של האסירים הבטחוניים, למצב בו משתוללת בהם מגפת גרדת, המחריפה כל העת.

29. דוברות שב"ס הודיעה ביום 26.5.24, כי שב"ס פועל נגד מקרים של גרדת בקרב אסירים ביטחוניים³.

30. במסגרת עתירת אסיר שהוגשה עת"א 25840-06-24 נזאל נ' שב"ס (13.6.24), הודה שב"ס ביום 13.6.24 בעשרות מקרים של גרדת לכל הפחות בכלא ספציפי.

"נספח 5" תגובת שב"ס בעת"א 25840-06-24

31. על פי דיווחים שקיבלה רל"א מעורכי דין שביקרו אסירים בטחוניים בבתי כלא שונים במהלך השבועות האחרונים, מדובר במאות רבות של מקרים, אגפים שלמים הנגועים בגרדת, כפי שיפורט להלן.

32. על פי דיווח של עו"ד כמיל סבאג' שבקר אצל עצור קטין בכלא מגידו ביום 26.5.24, הקטין מסר לו כי הוא וכל 13 העצורים המוחזקים אתו בתא נדבקו, וכי למעלה משבעים קטינים באגף – מתוך 120 – כבר נדבקו בגרדת. בנוסף הקטין דיווח כי לא סופקו להם בגדים חדשים, וכי הוא ושאר האסירים נאלצים להשתמש באותה מגבת בשל חוסר בצידוד. כמו כן העצור מסר כי הטיפול שקבלו חלק מהקטינים כנגד הגרדת, אינו מספיק מאחר והם נאלצים לחלוק אותו עם אחרים. דיווח דומה התקבל מעו"ד נוסף שביקר במגידו ביום 24.6.24.

³ <https://healthy.walla.co.il/item/3666821>

33. עו"ד תייסיר שעבאן דיווח לאחר שביקר בכלא רמון בתחילת חודש יוני 2024, כי גם שם ישנה התפשטות של גרדת אצל רוב האסירים. הוא מוסר כי האסירים מדווחים על כך שאינם מקבלים בגדים חדשים ונקיים, על מחסור במוצרי הגיינה ועל העדר טיפול כנגד הגרדת. קבוצת אסירים נוספת שהוא מייצג התלוננה על אותן בעיות. לראייה, עו"ד שעבאן העביר לידנו תצהיר של מר סיף אלטורי, אסיר ששחרר מכלא קציעות ביום 27.6.24. בסעיף 15 ו 16 לתצהירו, מר אלטורי תאר את התפשטות הגרדת ואת הטיפול הלקוי של שב"ס במקרי ההדבקה. לאחר שחרורו הוא אובחן עם גרדת וקבל טיפול בבית החולים שמיר.
34. עו"ד ויאם בלעום דיווח כי במסגרת ביקוריו הרבים בכלא קציעות בחודשים מאי ויוני 2024, כל האסירים התלוננו על התפשטות מחלת גרדת בכלא. הוא דיווח: "ממדי התפשטות המחלה מאוד גדולים. חלק מהאסירים שפגשתי מדווחים כי ישנם חדרים שלמים שבהם התפשטה המחלה, שישנם חדרים עם רוב של חולים, ושלא מתקיים בידוד רפואי כראוי".
35. בנוסף, עו"ד בלעום דיווח כי כבר פנה לשב"ס לגבי 16 אסירים ועצורים שסבלו מגרדת, אך לא קבל כל מענה או התייחסות ישירה משב"ס. עו"ד בלעום פרט את תלונות האסירים בנוגע להתפשטות הגרדת וכתב:

בחלק מהמקרים מסתפק בית הכלא בבידוד החולים, לא נותן תרופות, לא מספק בגדים, אמצעי ניקיון ואמצעי היגיינה. בחלק מהמקרים בית הכלא מסתפק במתן תרופות ומשאר את האסירים החולים באותם חדרים עם אסירים בריאים, ובכך מסכן את האסירים הבריאים ומעלה את היתכנות הידבקותם. בחלק מהמקרים נתן בית הכלא כמות של התרופה שסיפקה את האסיר לכמה ימים ואפילו ליום אחד.

למרבית האסירים אין אפילו בגד אחד לשנות והם לובשים את אותם בגדים מזה 6-9 חודשים. יתר על כן, לא ניתנת לאסירים האפשרות לכבס את בגדיהם כיאות.

בית הכלא לא מקפיד על תנאי בידוד מינימליים. למשל לאחרונה, הוחלפו האסירים באגף 22 באסירים באגף 23. מעבר זה היה ללא סדינים, מוצרי ניקיון, בגדים חדשים ואף נשללו הבגדים הישנים שהיו אצל חלק קטן מהאסירים.

36. עו"ד אשרף הדמי אשר ביקר בחודש האחרון מספר פעמים בכלא קציעות דיווח כי נמסר לו שכבר מאות אסירים נדבקו וסובלים מהמחלה בעת הזו בתוך הכלא.
37. עו"ד נדיה דקה ועו"ד נאדין אבו ערפה, העובדות בנתבעת 4 במחלקת כלואים ומבקרות באופן תדיר בבתי כלא בהם מוחזקים אסירים בטחוניים בשנים האחרונות, אף הן היו עדות לתלונות רבות על התפשטות מחלת הגרדת בקרב האסירים הבטחוניים בחודשים האחרונים, וזאת באופן חריג. עו"ד דקה ביקרה אסיר שחלה בגרדת בכלא נפחא בראשית יוני 2024. ביום 26.5.24 דיווח לה אסיר שפגשה בכלא רמון, כי יש מחלת עור באגף בו הוא מוחזק, וכל האסירים החולים הוכנסו לתא אחד. כמו כן מדווחת עו"ד דקה על מחסור במוצרי הגיינה והעדר גישה למקלחת. עו"ד אבו ערפה מדווחת, כי ידוע על התפשטות המחלה בכלא מגידו, וזאת בשל צפיפות ואי שמירה על הגיינה, כפי שדווח על ידי אסיר המטופל על ידי המוקד.
38. הכלוא סיף אלטורי שהיה בכלא קציעות ושחרר ביום 27.6.24 הצהיר, כי מחלת הגרדת התפשטה בכל האגפים. אלטורי מספר, כי היתה צפיפות, חוסר בסבון וחומרי ניקוי, לא

הוחלפו סדינים, שמיכות וביגוד ולא נעשתה כביסה. כמו כן אלטורי מוסר, כי לא קיבל טיפול רפואי מתאים לגרדת.

"נספח 6" תצהירי עורכי דין וכלואים לגבי המצב בתוך כתלי הכלא

39. עולה, אם כן, שהמגפה מחריפה ומשתוללת, ובתנאי הכליאה הנוכחיים, והיחס הנוכחי של שב"ס לבעיה, היא תמשיך לצאת משליטה, תוך פגיעה בכל האסירים הבטחוניים ולאחר מכן בסוהרים ובאוכלוסייה הכללית.

ה. הטיפול הנדרש בגרדת בכלא

40. השב"ס טוען, כי הוא מטפל במשבר הגרדת, אולם התוצאות בשטח מראות אחרת. או שאין טיפול ויחס לעניין במודע, כלומר מתוך רצון להעניש ולפגוע עוד באסירים הבטחוניים, או שמדובר באדישות או רשלנות. כך או כך, המגפה מתגברת.

41. עקרונית הטיפול בגרדת, גם בתוך הכלא, ידועים ומוכרים, והשב"ס, על פני הדברים, אינו פועל על פיהם, לא בכל מה שקשור לטיפול הפרטני במי שנגוע במחלה ולא במה שנוגע למניעת התפשטות המגפה.

42. ד"ר אחסאן דקה, מומחה לרפואת עור ומין, כתב תעודת רופא הנוגעת לגרדת ולהתפרצותה. לפי חוות הדעת :

הסיבה העיקרית להופעת המחלה הינה תנאי מחייה צפופים ברמה היגיינית נמוכה המאפיינים לדוגמא תנאי בתי סוהר שמהווים כר הדבקה פורה. לכן יש לצמצם ככל הניתן שימוש משותף במיטות, מצעים, מגבות וכמובן בגדים. (הקרציון יכול לשרוד גם שלא על גבי העור במשך 24 עד 36 שעות). רוב האנשים נדבקים כתוצאה ממגע ישיר של עור לעור עם אדם שיש לו סקביאס בתנאים של צפיפות, אך מעבר לכך העברה יכולה לקרות גם כתוצאה משימוש משותף בחפצים – למשל בגדים, מצעים, שמיכות, מגבות – שבהם השתמש אדם שנגוע בסקביאס...

מטרת הטיפול בגרדת היא לחסל את הקרציונים כדי להעלים את הפריחה ואת הגרד וגם כדי למנוע העברה לאנשים אחרים. הטיפול מבוסס על קרם שמכיל פרמתרין...

יש למרוח את הקרם בלילה, לפני שהולכים לישון, ולהשאיר אותו על העור למשך 8 עד 14 שעות. בפרק הזמן הזה יש להימנע מרחצה, ממקלחת או משיטה של הגוף. לעיתים יהיה צורך במתן טיפול גם לסביבתו הקרוב של החולה. אם מקפידים על הוראות השימוש האלה, מספיקה בדרך כלל מריחה אחת לטיפול מוצלח. למרות זאת, מומלץ לחזור על הטיפול לאחר 7 עד 14 ימים, אחרת עלולה הגרדת לחזור. מי שמתגוררים בצפיפות רבה – כפי שהמצב בבתי סוהר – מצויים בסיכון גבוה יותר להדבקה חוזרת.

בנוסף לטיפול הרפואי, חשוב מאד לחטא (לשטוף במכונת כביסה ב- 60 מעלות לפחות – רצוי בהרתחה) את כלל הבגדים, מגבות, שמיכות באמצעות תוסף כביסה מנטרל אלרגנים. בנוסף במידה וניתן לייבש אותם במייבש חם, או לכל הפחות לגהץ אותם, כדי להבטיח את חיסול הטפילים. כאמרו חשוב לטפל בחפצים הנגועים, לחטא את אלו שאפשר בזהירות עם אמצעי הגנה מתאימים ולכבס את הבגדים והמצעים. עדיף גם לאכסן את הבגדים או את המצעים בשקית ניילון למשך כמה ימים. כיוון שקרציוני הגרדת אינם מסוגלים לחיות מחוץ לגוף האדם יותר מ- 2 – 3 ימים – הם ימותו...

לסיכום: גרדת, היא מחלה טורדנית מציקה ומגרדת מאוד. יחד עם זאת, יש לזכור כי הטיפול בה פשוט, ויעיל מאוד. על כן, אם וכאשר נדבקים במחלה יש לזכור שהמפתח לחיסולם המהיר והיעיל של הטפילים מחוללי המחלה הוא בביצוע קפדני של הוראות הטיפול – לא רק באדם אחד, אלא בקרב כל האנשים שמתגוררים בסביבתו, בעת ובעונה אחת; וביצוע ניקוי יסודי של סביבת המגורים, לרבות כיבוס המצעים והבגדים – בדרך שתוארה לעיל.

"נספח 7" תעודת רופא ד"ר דקה

43. ארגון הצלב האדום הבינלאומי פרסם בשנת 2015 חוברת הדרכה מפורטת בכותרת Health Care in Detention, Managing Scabies Outbreaks in Prison Settings. החוברת מופנית לאנשי כליאה ורפואה ומתווה את השלבים והפעולות הנדרשים כדי למגר תופעה של גרדת המתפרצת בתוך בית כלא. החוברת מבוססת על מחקרים ונסיון רב שנים בהתמודדות עם גרדת בבתי הכלא. על פי הצלב האדום, בין הגורמים העיקריים שמשפיעים על גרדת בבתי הכלא, הם כמות ומצב המקלחות, כמות המים ובעיקר המים החמים הזמינים לאסירים, הצפיפות, מצב וכמות החפצים האישיים כמו בגדים, שמיכות ומזרנים, המוטיבציה של הסוהרים לטפל בבעיה ובדיקה רפואית בכניסה לכלא. הצלב האדום ממליץ להקים ועדה ייעודית לטיפול במגפה, ולפעול על פי הפרוטוקולים הידועים של מיפוי המגפה, טיפול באנשים, חיטוי החפצים האישיים וחיטוי הסביבה, הכל תוך יידוע ושיתוף האסירים בתהליך. התהליך חייב להיות שיטתי, להתקיים בכל התאים והאגפים הנגועים ולהתבצע במקביל. בתהליך חייבים לקבל בגדים, מגבות ומצעים חדשים או נקיים, כדי שלאחר החיטוי והטיפול, הגרדת לא תחזור.

"נספח 8" חוברת הדרכה של הצלב האדום

44. מהמידע שיש לעותרת עולה, כי שב"ס אינו עושה את הפעולות הנדרשות, הידועות והמוכרות לצורך בלימת המגפה ומיגורה, וכן לצורך טיפול בכלואים שנדבקו. התוצאות בשטח מגלות, כי גם אם נעשות פעולות כלשהן, הן אינן בכיוון הנכון, הכלואים מוסיפים לסבול, והמגפה מוסיפה להתפשט.

45. יוער, כי בהחלטה ברע"ב 5404-24 **ערפה נ' שב"ס** (7.7.24), שדחתה את הבקשה שעסקה בטיול יומי ומקלחת יומי לאסיר בטחוני, נקבע:

לצד זאת, אעיר בקצרה במבט צופה פני עתיד. ריבוי טענות בדבר אי קיום חובותיו של שב"ס כלפי אוכלוסיית אסירים מסוימת, בין אם לעניין הטענות שהתעוררו בעתירה מושא בקשה זו ובין לעניין אחר, עשוי להקים ספק בחזקת התקינות המינהלית, באופן שיצדיק את העברת הנטל לשב"ס – אשר הראיות מצויות בידיו – להוכיח את העובדה שהוא מקיים את חובותיו כלפי האסירים המצויים במשמורתו. כל מקרה ונסיבותיו. משכך, העובדה שהעתירה נדחתה במקרה דנן, אינה מלמדת על מתן פטור לשב"ס מקיום חובותיו והצהרותיו כלפי בית משפט זה כלל ועיקר.

ו. מיצוי הליכים

46. לעותרים ידוע, על מספר לא מבוטל של פניות פרטניות שהוגשו, וחלקן נדונו בעתירות אסיר, הקשורות למחלת הגרדת ולתנאים ההגיינים הירודים בכלא מאז פרוץ המלחמה. ההליכים שידוע לח"מ עליהם הינם. עת"א 24-01-75598; רע"ב 24-5073; עת"א 24-03-3466; עת"א 24-02-563; עת"א 24-03-20388; עת"א 24-03-27127; עת"א 24-03-26309; עת"א 24-03-39738; עת"א 24-03-30190; בג"ץ 24-4286; עת"א 24-05-33653; עת"א 24-05-24824.

47. כפי שתואר לעיל, עתירות פרטניות אלה, אינן מאפשרות טיפול מערכתי ושינוי מדיניות והקצאת משאבים נדרשת וגם אין הכלי של עתירות פרטניות מהווה פתרון הולם או אפשרי, לכלואים שנמצאים בסכנה להידבק במחלה, או אפילו לא נכנסו לכלא וצפויים להיכנס לתוך מציאות קשה זו.

48. לאור התלונות הרבות שהגיעו לעותרים בדבר מגפת הגרדת בתוך כתלי הכלא, תלונות שמהן עלתה תמונה עגומה של מאות רבות של מקרים של המחלה, בקרב האסירים הביטחוניים בקציעות, עופר, נפחא, מגידו, גלבע, רמון ושטה, פנתה רל"א אל המשיבים ביום 9.6.24 בדרישה לפעול על מנת לטפל במגפה ולמנוע התפשטותה.

49. במסגרת הפניה נדרש שב"ס לפעול במהירות על פי העקרונות הידועים, המוכרים והמוכחים למאבק בגרדת, ובכלל זה, לספק ציוד אישי נקי באופן תדיר, לחטא, לנקות ולטפל בקרציניים, לבצע את הפעולות למיגור המגפה בתאום ובאופן מקביל, ולהקצות את המשאבים הנדרשים, לאפשר מקלחות באופן תדיר יותר ולספק מוצרי הגיינה או לאפשר קנייתם בקנטינה.

"נספח 9" פניית רל"א מיום 9.6.24

50. בהעדר מענה, נשלחה פניה נוספת מטעם רל"א ביום 13.7.24.

"נספח 10" פניית רל"א מיום 13.7.24

51. משרד הבריאות מסר ביום 16.7.24, כי הנושא אינו בסמכותו והפנה את העותרים לשב"ס.

"נספח 11" תשובת משרד הבריאות מיום 16.7.24

52. תשובת שב"ס הועברה ביום 15.7.24, במכתב המתוארך ליום 10.6.24 ונחתם על ידי רע"נ רפואת אסירים. מתגובת שב"ס עולה כי הוא מודה בקיומם של אירועים רפואיים של גרדת בשב"ס. להערכת שב"ס המחלה הוכנסה מכלואים מעזה והגדה, שהיו חולים בעת קבלתם למשמורת. לטענת שב"ס:

5.מיד לאחר קבלת הדיווח על מקרי גרדת בקרב אסירים, ניתנו הנחיות רפואיות וננקטו פעולות נדרשות לצורך טיפול ומניעת התפשטות המחלה בקרב האסירים והסגל, לרבות דיווח, תיעוד ובידוד החולים.

6.הצוותים הרפואיים מכירים היטב את תסמיני המחלה ודרכי הטיפול בה, והם פועלים בהתאם להנחיות רופאי עור מומחים, ויחד עם כלל הגורמים הרלוונטיים בשב"ס (פיקוד, כליאה, בטחון, לוגיסטיקה ועוד), עשו ועודם עושים את כלל המאמצים הנדרשים לצורך טיפול ומיגור המחלה בשב"ס. ואכן, בימים האחרונים אנו עדים לירידה משמעותית בהיקף התופעה.

7.כל עוד ימשיכו להיקלט בשירות בתי הסוהר אסירים הנגועים בגרדת, צפוי כי ניתקל, מעת לעת, בהתפרצויות של המחלה.

8. לסיום יובהר כי האמירה בפנייתך לפיה המחלה נגרמה מתנאי כליותם של האסירים הביטחוניים נעדרת כל ביסוס.

"נספח 12" מכתב שב"ס שהועבר ביום 15.7.24

53. האמור בתגובת שב"ס אינו תואם את המציאות הידועה לעותרים, לא מבחינת היקף ההתפשטות ולא מבחינת הצעדים שיש או ננקטים למיגור המגפה ומניעת ההדבקה. המחלה ממושטת מאוד ואינה מטופלת באמצעים הנדרשים והמקובלים, ככלל, שפי שתואר לעיל. כמו כן, המחלה נגרמת ומתפשטת בשל תנאי הכליאה, כפי שפורט לעיל. לפיכך מוגשת העתירה בעת הזו.

ז. הטיעון המשפטי

ז.1. הפגיעה בזכות לבריאות וכבוד של האסירים

54. "זכויות היסוד של האדם שורדות גם בין חומות בית הסוהר" (ע"א 4463/94 גולן נ' שב"ס, פ"ד נד(4) 136, 152 (1996), וראו גם בג"ץ 337/84 הוקמה נ' שר הפנים, פ"ד לח(2) 826 (1984), בג"ץ 365/97 קטלן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לד(3) 72 (1980), רע"ב 656/09 יונס נ' שב"ס (7.10.10) פסקה 36). "ההגנה על זכויות אדם ניתנה גם לאסירים לאחר ענישתם." (בג"ץ 2245-06 דוברין נ' שב"ס (13.6.06) פסקה 13 לפסק דינה של כבוד השופטת פרוקצ'ה).

55. בכלל הזכויות הבסיסיות של האסירים והעצירים ניתן למנות את הזכות לבריאות, הכלולה גם לפי הדברים שנאמרו ברע"א 4905/98 גמזו נ' ישעיהו (19.3.01) בכבוד האדם, וראו גם ע"ע 1091/00 שטרית נ' קופ"ח מאוחדת (21.9.00). וכן גיא מונדלק, זכויות חברתיות – כלכליות בשיח החוקתי החדש, שנתון משפט העבודה ז' עמ' 65).

56. חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו אינו מסתפק באיסור על פגיעה בזכויות המנויות בו, אלא "טומן בחובו משמעות אופרטיבית אקטיבית, שהיא מעבר להכרה גרידא בקיומן ובמעמדן של זכויות היסוד..." (ע"א 9185/03 טננבוים נ' הארץ (22.10.03)).

57. כליאה מביאה להגבלה של חופש התנועה, אך מביאה דווקא להגברה של חובות השמירה של המדינה על בריאותו של האסיר (ראו, למשל, ע"א 2808/05 אלתמימי נ' רמ"ח רפואה (28.10.07), שם נאמר:

העותר הינו תושב שטחים. ברם, משהינו נמצא ברשות המדינה – מחויבת זו ליתן לו טיפול רפואי כמו זה הניתן לאזרחי המדינה באמצעות הרפואה הציבורית... העותר זכאי לקבל טיפול רפואי מיטבי שבכוחו של שב"ס ליתן לו גם אם עלות הטיפול הרפואי הינה גבוהה...

58. בעניין זה יפים גם דברי כבוד השופט מזוז שנכתבו במסגרת בג"ץ 158/21 רופאים לזכויות אדם נ' השר לביטחון פנים (31.1.21), שעסק בחיסונים נגד קורונה לאסירים:

אסיר, ככל אדם אחר, זכאי לטיפול רפואי, ואסור להפלותו לרעה בקבלת טיפול רפואי, לרבות חיסון נדרש. יתרה מזו, בהיותו של האסיר נתון במשמורתה של המדינה, בשונה מאדם בן-חורין, מוטלת על המדינה חובה מיוחדת לספק לו את הטיפול הרפואי לו הוא נזקק.

59. ובאותה פרשה, פרשת החיסונים בבג"ץ 158-21 כותב כבוד השופט סולברג:

כתוב בתורה: "כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטים, והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע. והיה אם בן הכות הרשע והפילו השפט והקהו לפניו כדי רשעתו במספר.

אֲרָבָעִים יָכְנוּ לֹא יִסִּיף, פֶּן יִסִּיף לְהַכְתּוֹ עַל אֱלֹה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה
אֲחִידָה לְעִינִידָה" (דברים כה, א-ג). על כך נאמר במדרש ספרי
(מהדורת פינקלשטיין, פיסקה רפו, 304): "רבי חנניה בן גמליאל
אומר: כל היום הכתוב קורא אותו 'רשע', שנאמר: והיה אם בן
הכזת הרשע [...] אבל משלקה – הכתוב קורא אותו 'אחיד'".
"ויניקלה אחיד לעיניך" – משלקה, הרי הוא כאחיד" (משנה,
מכות ג, טו). כך מורה אותו המשפט העברי, להתייחס אל הרשע
לאחר שלקה ונענש, כאל אח; "וכלל גדול זה יפה הוא לא רק
לאחר שריצה את עונשו, אלא גם בעת ריצוי העונש, שאחיד ורעך
הוא, וזכויותיו וכבודו כאדם שמורים עמו ועומדים לו"

60. פקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], תשל"ב – 1971 קובעת בסעיף 11ב(ב), כי:

אסיר יוחזק בתנאים הולמים שלא יהיה בהם כדי לפגוע
בבריאותו ובכבודו.

(ג) אסיר יהיה זכאי, בין השאר, לכל אלה:

(1) תנאי תברואה הולמים, תנאים שיאפשרו לו לשמור על ניקיונו
האישי, טיפול רפואי הנדרש לשם שמירה על בריאותו, ותנאי
השגחה מתאימים לפי דירשת רופא של שירות בתי הסוהר.

הוראות דומות קבועות בסעיף 9(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים),
תשנ"ו – 1996.

61. כנגזרת מכך, פקודת נציבות שירות בתי הסוהר 04.44.00 בתוקף מיום 1.5.02, תאריך עדכון
15.5.19, שכותרתה "הטיפול הרפואי באסיר", קובעת את החובה לספק טיפול הנדרש
לאסיר לשם שמירה על בריאותו.

62. בנוסף, מעוגנת הזכות לבריאות בחוק זכויות החולה – תשנ"ו, 1996. סעיף 3(א) לחוק זה
קובע כי "כל הנזקק לטיפול רפואי זכאי לקבלו בהתאם לכל דין ובהתאם לתנאים ולהסדרים
הנוהגים, מעת לעת, במערכת הבריאות בישראל".

63. האמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966)⁴ שאושרה על ידי
ישראל בשנת 1991 מעגנת את זכותו של כל אדם ליהנות מסטנדרטים הגבוהים ביותר, שניתן
להשיג של בריאות פיזית ונפשית. האמנה קובעת בסעיף 12 את החובה להגן על הזכות
לבריאות ול"יצירת תנאים נאותים אשר יבטיחו לכל שירותי בריאות וטיפול רפואי במקרה
של מחלה". סעיף 2 קובע, כי על המדינות החברות באמנה לפעול "עד כדי מירב המקורות
העומדים לרשות למען הבטח בשלבים את השימוש המלא בזכויות". האמנה מונה ארבע
חובות ספציפיות ביישום הזכות לבריאות, וביניהן **מניעה וטיפול במחלות מידבקות**.

64. Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (1955)⁵ שעודכנו בשנת
2015 בהחלטה נוספת של האו"ם 70/175 מיום 17.12.15 ונקראים כיום The Mandela
Rules מדגישים את החובה לספק לכלואים שירותי בריאות שווים לאלה הניתנים בקהילה,
שם בפסקה 24⁶:

The provision of health care for prisoners is a State
responsibility. Prisoners should enjoy the same
standards of health care that are available in the
community, and should have access to necessary

⁴ כתבי אמנה 1037, אושרה על ידי ישראל בשנת 1991

⁵ <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/treatmentprisoners.pdf>

⁶ https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf

health-care services free of charge without discrimination on the grounds of their legal status.

65. מחדלם של המשיבים להגן על הכלואים מפני מחלת הגרדת, בין אם במניעה ובין אם בחוסר טיפול מתאים פוגע בזכויות האסירים לבריאות ולכבוד.

2.ז. החובה להחזקת כלואים בטחוניים בתנאים הולמים

66. הזכות לתנאי כליאה הולמים קבועה, כאמור, בסעיף 11ב לפקודת בתי הסוהר ונגזרת גם מכבוד האדם. זכות זו הוכרה גם בפסיקה.

67. תקנות בתי הסוהר (תנאי מאסר) תש"ע-2010, קובעות את התנאים המאפשרים תנאי כליאה הולמים, הכוללים שירותים וכיור מופרדים, מקלחות המאפשרות מקלחת עם מים חמים מדי יום, לא יותר מארבע מיטות בתא, שטח של 4.5 מ"ר לעצור, חיטוי והדברה בתאים, אספקת אמצעי ניקיון לתא ומוצרי הגיינה אישיים, אספקת מזון, מיטה ושמיכות נקיות וכן החלפתן וכיבוסן בתדירות שמבטיחה ניקיון. נראה, כי הכללים הללו לא מתקיימים בעת הזו במקומות בהם פושה מגפת הגרדת. לכך יש להוסיף כי על פי סעיף 11ב(ג)(1) לפקודת בתי הסוהר, הקובעת זכאות לתנאים שיאפשרו לאסיר לשמור על ניקיונו האישי.

68. שמירה על תנאי כליאה הולמים, היא חובה בסיסית עליה חזר בית המשפט פעמים רבות. כך נאמר, למשל, בבג"ץ 3278-02 **עדאלה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** (18.12.02) בפסקה 24:

מרחב כליאה אינו מכלאה שחיות מצטופפות בה. גם החשודים בגרושים שבמעשי הטרור זכאים למעצר ברמה אנושית מינימלית ותוך הבטחת צורכי אנוש בסיסיים.

69. באחת הפרשות קבע בית המשפט העליון, כי תנאי מעצר קשים, שאינם תנאי מחיה הולמים, הם שיקול בעניין המשך מעצרו של אדם. כך נאמר בבש"פ 7053-01 **פלוני נ' מ"י** (1.11.01) פסקה 16:

העיקרון המחייב לספק לכל אדם צורכי אנוש מינימליים, הן פיזיים והן נפשיים-רוחניים גם כאשר נשללת ממנו חירותו האישית, הוא ערך מוכר שאין עליו עוררין.

70. כללי מנדלה קובעים בסעיפים 15 ו-16, כי:

Rule 15 The sanitary installations shall be adequate to enable every prisoner to comply with the needs of nature when necessary and in a clean and decent manner.

Rule 16 Adequate bathing and shower installations shall be provided so that every prisoner can, and may be required to, have a bath or shower, at a temperature suitable to the climate, as frequently as necessary for general hygiene according to season and geographical region, but at least once a week in a temperate climate.

71. תנאי ההחזקה של האסירים הבטחוניים, הנחשבים מוגנים, צריכים לעמוד גם בתנאים שנקבעו באמנת ג'נבה הרביעית, הקובע בסעיף 85, כי:

המעצמה העוצרת חייבת לנקוט את כל האמצעים הדרושים והאפשריים כדי להבטיח שמוגנים ישוכנו מראשית המעצר

בבניינים ובמחנות המשמשים ערובה מלאה, ככל האפשר, להיגיינה ובריאות, ומספקים הגנה יעילה בפני חומרות האקלים והשפעות המלחמה... מקומות השינה יהיו מרווחים למדי ומאווררים היטב, ולעצירים יינתנו כלי מיטה מתאימים ושמיכות די צורכם, תוך התחשבות באקלים, ובגילם, במינם ובמצב בריאותם של העצירים. יומם ולילה יעמדו לשימוש העצירים נוחיות סניטריות לפי כללי ההיגיינה, ויוחזקו תמיד במצב של ניקיון. יש לספק להם מים וסבון די הצורך לרחיצתם היום-יומית ולכביסת לבניהם הפרטיים, וליתן להם לצורך זה את המיתקנים וההקלות הדרושים. גם מקלחות או אמבטיות יהיו מצויות לשימושם. יש ליתן להם את הזמן הדרוש לרחצה ולעבודת הניקיון.

72. גם כללי הכליאה האירופאיים (The European Prison Rules), מייחסים חשיבות רבה לסוגייה זו, כדבר המחזק את האוניברסאליות של הזכות. על פי סעיף 18.1 לכללים האמורים:

The accommodation provided for prisoners, and in particular all sleeping accommodation, shall respect human dignity and, as far as possible, privacy, and meet the requirements of health and hygiene, due regard being paid to climatic conditions and especially to floor space, cubic content of air, lighting, heating and ventilation.

73. אף מערכת הכליאה האמריקאית הכירה בחשיבות הגישה למים ולמקלחות על מנת להבטיח לכלוא תנאי מחיה הולמים. על פי הסטנדרטים של ה-American Correctional Association, יש להבטיח גישת הכלואים למקלחות באופן שיאפשר להם להתקלח ברמה יומית תוך שמירה על היגיינה אישית סבירה, כאשר הסטנדרט קובע שיעמוד לפחות תא מקלחת אחד לרשות שמונה כלואים לכל היותר במשך שעות היום.

3.ז. הפלייה בין אסירים בטחוניים לפליליים

74. מגפת הגרדת מתפשטת ופוגעת באופן עיקרי ובשיעורים גבוהים באסירים הבטחוניים, כאשר בקרב כלואים פליליים המצב, למיטב ידיעת העותרת, נכון להיום, שפיר. ברור, שלא לעולם חוסן ויש חשש שהמגפה תזלוג לאגפים נוספים, אולם במצב היום מדובר על פניו, במבחן התוצאה באפליה.

75. מהתנהלות שב"ס, כולל ההתבטאויות הפומביות לאחר המלחמה יש חשש, כי תנאי המחיה המכפירים שנכפו על הכלואים והעדר הטיפול הראוי במגפת הגרדת, אינם מנותקים מהרצון להעניש את האסירים ולנקום בהם.

76. פגיעה באסירים ביטחוניים באשר הם, שאין לה הצדקה ביטחונית היא ענישה נוספת, קולקטיבית, אסורה (ראו למשל רע"ב 4779-17 אבו צעלוק נ' שב"ס (22.3.20)). לא די בסיווגם של אסירים ביטחוניים ככאלה, או בחומרת העבירות שביצעו, על מנת לנקוט כלפיהם ביחס שונה בכל דבר ועניין (דנג"ץ 204-13 צלאח נ' שב"ס (14.4.15), פסקה 16 לפסק דינה של כבוד השופטת נאור).

77. יוער, כי אין להבחין בין אסירים על רקע לאומי, או על רקע העבירות שבגינם הם נמצאים בכלאה. הבחנה כזו מהווה הפרה של כללי האתיקה הרפואית ושל עקרונות בסיסיים של צדק. האמנות הבינלאומיות קובעות, כי יש "לאסור ולבער אפליה גזעית בכל צורותיה,

ולערוב לזכותו של כל אדם, בלא הבחנה באשר לגזע, צבע או מוצא לאומי או אתני, לשוויון בפני החוק, בעיקר בהנאה מן ... הזכות לתברואה ציבורית, לטיפול רפואי...⁷.

78. על פי דיווח שהעביר המשיב 2 לוועדה לביטחון לאומי של הכנסת ביום 10.7.24 הצפיפות של הבטחוניים היא רבה בהרבה מאלה ש האסירים הפליליים ו- 91% מהם מוחזקים בתנאי מחיה שאינם עומדה בפעימה הראשונה של החלטת בג"ץ 14-1892, לעומת 27% בלבד מהאסירים הפליליים.

"נספח 13" דיווח השר לביטחון לאומי לכנסת מיום 10.7.24

79. בענייננו, גם אם המלחמה מכתיבה צפיפות רבה יותר בקרב כלואים בטחוניים בעת הזו, הרי בכך כדי להצדיק העדר טיפול רפואי ומתן תנאים הגייניים מתאימים, ובמקרה זה, גם הזנחה שנראית, לפחות בחלקה, מכוונת כדי ל"חזק" את הענישה. הזנחה ופגיעה זו עלולה להגיע לדרגה של הפרה של האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים (1984).

4.ז. הכפיפות של שב"ס למשרד הבריאות

80. הגוף האחראי על בריאות הציבור בישראל בכלל הוא משרד הבריאות. בשב"ס פועל מערך השב"ס מפעיל מערך בריאות עצמאי ונעזר ברפואה שניונית בקהילה על ידי העברת אסירים לבדיקות ומעקבים בבתי החולים השונים, וכן באמצעות רופאים מומחים המגיעים לתוך בתי הכלא (ראו דו"ח חולים עד תום ההליכים וכן בג"ץ 3274/02 רל"א נ' השר לבטחון פנים 22.12.04) ורע"ב 4026/16 מגאדבה נ' שב"ס (17.12.18).

81. יחד עם זאת השב"ס כפוף מקצועית להנחיות ולהוראות משרד הבריאות. כך בפקודת נציבות 04.44.00 שכותרתה "הטיפול הרפואי באסיר" נקבע בסעיף 1(ב), כי "השירות הרפואיים כפי שהוגדו על ידי משרד הבריאות ישמשו קו מנחה במסגרת החלטות גורמי מערך הרפואה בשב"ס בדבר מתן טיפול רפואי לאסיר".

82. שב"ס אף מודה שהוא כפוף למשרד הבריאות כרגולטור והוא אמור ליישם את המדיניות שלו באופן שוויוני גם בתוך בתי הסוהר. כך דר' לאוניד גפט ראש ענף רפואת אסירים בשב"ס בדבריו בוועדה למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול מיום 28.7.15 אומר :

לא מה שאני אומר. כאשר הולכים לבצע או לא לבצע פעולה רפואית מסוימת, אנחנו מתבססים על ההנחיות שאנחנו מקבלים ממשרד הבריאות, אנחנו מתבססים על תכנית לאומית קיימת או לא קיימת. נכון להיום אין הנחיות של משרד הבריאות בתחום. משרד הבריאות לא מבצע סקר בכלל האוכלוסייה וגם בקרב אוכלוסיות הסיכון. בחוץ הוא לא מבצע את הסקר. כל עוד אין מדיניות של משרד הבריאות גם אנחנו נמנעו ללכת בדרך הזאת. זאת אומרת, יש לנו רגולטור. הנחיות משרד הבריאות תקפות לגבינו.

83. משרד הבריאות אמור לפעול על מנת לסייע ולמגר תופעות של מגפה ומחלות מדבקות ולתת הוראות מתאימות לשב"ס כיצד לנהוג בעניין זה, אולם למיטב ידיעת העותרת, הוא אינו עושה כן ואף הודיע, שלטעמו הנושא אינו בסמכותו.

⁷ סעיף 5 לאמנה בדבר ביעור כל הצורות של אפליה גזעית (1965) (כ"א 861) אושרר ביום 3.1.79

5.ז. חוסר סבירות קיצונית

84. על המשיבים להפעיל את שיקול דעתו בתום לב, על יסוד שיקולים ענייניים, בשוויון, במידתיות ובסבירות (בג"ץ 3057/09 מוחתסב נ' שר הפנים (3.11.2009); בג"ץ 6883/06 נאסר נ' שר הפנים (8.3.2010); ע"מ 9993/03 חמדאן נ' ממשלת ישראל (9.2.2005)).

85. כמו כן, נזכיר כי חלה על המשיבים החובה לבסס החלטותיו על תשתית עובדתית מלאה וראויה (וראו למשל: בג"ץ 7444/03 דקה נ' שר הפנים (22.2.10) פסקה 32; בג"ץ 1905/05 עכל נ' מ"י (6.1.10), פסקה 17; בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת מח(5) 412 (1994); בג"ץ 3975/95 קניאל נ' ממשלת ישראל פ"ד נג(5) 459, 493 (1999)); ע"מ 9890/09 נוואה נ' שר הפנים (11.7.13), פסקה 13.

86. סבירותה של החלטה מינהלית טמונה לא רק בשקלול מכלול הנתונים הרלוונטיים, אלא גם באיזון הראוי ביניהם, כפי שנאמר בבג"ץ 341/81 מושב בית עובד נ' המפקח על התעבורה, פ"ד לו(3) 349:

בקביעת גבולותיו של "מתחם סבירות" יש להתחשב, בין השאר, בשאלה, אם הרשות הציבורית נתנה משקל ראוי לגורמים הרלוואנטיים השונים שבהם עליה להתחשב. החלטתה של רשות מנהלית תיפסל בשל חוסר סבירות, אם המשקל שניתן לגורמים השונים אינו ראוי בנסיבות העניין. אכן, שקלול ואיזון זה הם מעיקרי תפקידה של הרשות הציבורית, והביקורת על אופן ביצועם נתונה לבית המשפט.

87. בעניינו עולה, למרבה הצער, כי פעולות המשיבים בעניין המאבק במגפת הגרדת, אינן קיימות או אינן סבירות.

6.ז. מידת הביקורת השיפוטית

88. ההגנה המיוחדת שנותן בית המשפט לאסירים, נוסחה בע"א 7440/97 מ"י נ' גולן פד"י נב(1) 1, 8: "אכן בית המשפט הוא אשר שלח את האסירים אל בין החומות, אך עכשיו, כשחומות סוגרות עליהם, בית המשפט הוא אביהם של האסירים"

89. לאחרונה נפסק שוב, כי החלטות הנוגעות לבריאות האסירים, הינן החלטות מנהליות, הכפופות לביקורת שיפוטית על חוקתיותן (ראו רע"ב 8420/20 שב"ס נ' טברי (6.1.21) ויש לקבל אותן באופן סביר, תוך שמירה על זכויות האסירים.

90. הפסיקה בעניין הפעלת ביקורת שיפוטית על החלטות שירות בתי הסוהר יפה לעניינינו שכן מדובר בעתירה אשר עוסקת באסירים, אשר חרותם מוגבלת על ידי המשיבים, וכדבריו של כבוד השופט ד' בר אופיר, עתירות אסירים (הוצאת פרלשטיין-גינור בע"מ ינואר 2003), בעמ' 137:

הסמכות של שירות בתי הסוהר אינה דומה, מבחינת המהות וההיקף, לסמכות מנהלית רגילה. מצד אחד, בגלל התלות הגדולה של האסירים בסוהרים, ומחמת החשש מפני שימוש לרעה בכוח שבידי הסוהרים (כוח שמופעל מאחורי חומות גבוהות) יש צורך כפול ומכופל בביקורת של בית המשפט על שירות בתי הסוהר. בית המשפט שלח אמנם את האסירים אל בין החומות, אולם עכשיו כשהחומות סגורות עליהם, בית המשפט הוא אביהם של האסירים.

ח. סוף דבר

91. באגפי הכליאה של האסירים הבטחוניים משתוללת מזה שבועות ארוכים מגפת גרדת הפוגעת במאות ואלפי אסירים. המגפה לא פרצה בחלל הריק, אלא על רקע צפיפות ותנאי כליאה קשים שנכפו על האסירים מאז פרוץ המלחמה.
92. יש טיפול ופתרונות ידועים, מוכרים ובדוקים למגפה. השב"ס ויתר המשיבים אינם פועלים באופן סביר והולם לעצור ולמגר את המגפה, והיא גדלה ומתפשטת, בין אם בשל מחדלים ובין אם בשל התעלמות מכוונת.
93. בשל הפגיעה הקשה בזכות לכבוד, לבריאות ולתנאי מחיה מינימליים הולמים, הנגרמת בשל המגפה, והצורך הדחוף למגר אותה, מתבקש בית המשפט הנכבד להתערב במקרה זה ולהורות למשיבים לפעול בדחיפות על פי חובותם בדין, כאמור ברישא וזאת על ידי הוצאת צו על תנאי ולאחר שמיעת עמדת המשיבים, צו מוחלט, תוך חיוב בהוצאות העותרים.
94. כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על קיום הדיון בהקדם האפשרי בשל נסיבות העניין.

עדי לוסיגמן, עו"ד
מ.ר. 29189
ב"כ העותרים